

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

**СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА:
ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ЗАКОНОТВОРЕННЯ ТА ПРАВАЗАСТОСУВАННЯ**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
12–13 жовтня 2016 року

Харків
«Право»
2016

УДК 343.2/.7(477)-029:3
ББК 67.9(4УКР)308
С69

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор),
В. І. Борисов (заступник головного редактора),
А. П. Гетьман, М. І. Панов, В. І. Тютюгін, В. С. Батиргарєєва,
Л. М. Демидова, І. О. Зінченко, Д. П. Євтєєва

Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали між-нар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2016. – 564 с.
ISBN 978-966-937-075-4

УДК 343.2/.7(477)-029:3
ББК 67.9(4УКР)308

ISBN 978-966-937-075-4

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2016
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2016
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2016

Т. А. Павленко, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ДО ПИТАННЯ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВБИВСТВО З МОТИВІВ СПІВЧУТТЯ

У тезах висвітлюється позиція автора щодо проблеми встановлення кримінальної відповідальності за вбивство з мотивів співчуття. Відстоюється точка зору щодо доцільності введення до КК України привілейованого складу «Вбивство з мотивів співчуття».

В тезисах излагается позиция автора по проблеме установления уголовной ответственности за убийство по мотивам сострадания. Отстаивается точка зрения о целесообразности введения в УК Украины привилегированного состава «Убийство по мотивам сострадания».

The scientific report is devoted to the author's position on the problem of establishing criminal responsibility for the murder on reasons of compassion. The point of view is defended about expedience of introduction to Criminal Code of Ukraine of the privileged corpus delict «Murder on reasons of compassion».

У зв'язку зі змінами, що відбуваються у суспільстві (в тому числі вплив на національне законодавство міжнародних стандартів у галузі прав людини, визнання природних та невід'ємних прав людини вищою цінністю суспільства та держави, розвиток медичних технологій, що дозволяють упродовж тривалого періоду підтримувати життя смертельно хворого пацієнта), виходять на новий щабель обговорення проблеми етаназії та права людини на смерть.

Постає запитання: якщо серед природних та невід'ємних прав людини право на життя є найвагомішим, що дається йому з появою самого життя, чи вправі вона сама розпорядитися цим правом та своїм життям? Тобто чи можна говорити про «право людини на смерть», і якщо так, то в яких випадках?

Ця проблема широко дискутувалася як ученими-юристами, так і філософами, соціологами та ін., за всіх часів і продовжує викликати супе-

речки й дотепер. Існують дві протилежні позиції щодо можливості людини вільно розпорядитися своїм життям: на одній позиції знаходяться прибічники «права на смерть», на іншій – ті, хто заперечує проти такого права.

Авторську позицію із цієї проблематики можна викласти у таких тезах:

1. Базові положення права людини на життя (ст. 3 Загальної декларації прав людини, ст. 6 Міжнародного пакту про громадські та політичні права, ст. 2 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ст. 27 Конституції України) гарантують людині не життя, а саме право на життя, та установлюють, що ніхто не може бути позбавлений життя *свавільно*. Це свідчить про те, що можлива легалізація евтаназії в Україні не призведе до суперечностей з Конституцією України та міжнародними документами;

2. Не будь-яке позбавлення людини життя є свавільним, тобто таким, що порушує закон. У цьому випадку евтаназія не може розглядатися свавільним позбавленням людини життя, оскільки самою людиною надано згоду на таку поведінку, а, отже, евтаназія не суперечить ст. 27 Конституції України;

3. Ми згодні з Г. Б. Романовським, який зазначає, що теза про те, що «...незважаючи на те, що неможливо знайти однозначної відповіді, чи є евтаназія благом або несе шкоду, її закріплення на державному рівні є доцільним»¹ є поверхневою та неприпустимою. У світі повинен бути викоренений функціональний підхід до людини, що базується на тому, чи є від неї якась соціальна користь. Саме життя потребує захисту. Смерть сама прийде або раніше, або пізніше. Вона не потребує захисту. Тому не можна говорити про право на смерть як про категорію взагалі. Тим паче не можна виявляти подібну правомочність із права на життя, оскільки в ній присутнє саме заперечення життя². Однак, посилаючись на міжнародно-правові акти, Конституцію України та ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. (зі змінами та доповненнями станом на 1 січня 2016 р.), ми вважаємо за доцільне говорити все ж таки про право вільного розпорядження людиною своїм життям. Необхідно додати, що оскільки право на життя є суб'єктивним правом людини, яким вільна розпорядитися лише вона (хоча і виникає

---

¹ Романовский Г. Б. Гносеология права на жизнь. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – С.118.

² Там само.

це право незалежно від його носія), то й приймати рішення щодо розпорядження цим правом може лише сама людина, якій це право належить. Ніхто інший не може прийняти за неї такого рішення. І як правильно зазначає О. В. Леонтьєв, неприпустимо ототожнювати згоду хворого та його родичів, опікунів, попечителів та представників на надання чи не надання медичної допомоги¹;

4. Не заперечуючи, в принципі, евтаназію як прояв природного права людини розпорядитися своїм життям, не можна водночас не брати до уваги й ті аргументи, що висувають її противники. В Україні на сучасному етапі її розвитку легалізація евтаназії є неприпустимою, оскільки вона може призвести до зловживань щодо хворих та людей похилого віку. Не можна забувати і про те, що право розпорядитися власним життям належить виключно носію цього права; у випадку вчинення евтаназії це право перекладається на іншу особу, що є неприпустимим, оскільки право на життя не можна делегувати, передавати;

5. Ми не можемо погодитися і з точкою зору, що недоцільно вводити до КК України привілейований склад вбивства – вбивство з мотивів співчуття. На це звертає увагу і В. Ф. Примаченко². Визнаючи евтаназію злочином проти життя та кваліфікуючи її за ч. 1 ст. 115 КК, не можна забувати, що у випадку такої постановки питання весь спектр принципово різних дій, спрямованих на позбавлення життя як з мотивів співчуття, так і з мотивів помсти, особистої неприязні і т. п., фактично отримують однакову юридичну оцінку. Умисне вбивство, вчинене зі співчуття до потерпілого, та вбивство із помсти, ревнощів, неприязні не можуть бути рівнозначними за ступенем суспільної небезпечності. Особа, яка вчинила вбивство зі співчуття, в момент вчинення злочину керується мотивами, що заслуговують поблажливості, що свідчить про відносно невеликий ступінь суспільної небезпечності³. Ця теза підтверджується тенденцією, що намітилася у зарубіжному кримінальному праві. Крім того, в такому разі повніше відбивається диференційований підхід до встановлення кримінальної відповідальності.

---

¹ Леонтьєв О. В. Нарушение норм права в медицине. – СПб. : СпецЛит, 2002. – С. 16.

² Примаченко В. Ф. Проблеми евтаназії в кримінальному праві України // Право і безпека. – 2002. – № 2. – С. 110.

³ Примітка. Див., наприклад: Павленко Т. А. Проблеми кримінальної відповідальності за вбивство з мотивів співчуття // Зб. наук. пр. Харк. держ. педагогічн. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. Право. – Харків, 2004. – Вип. 4. – С. 139.

<i>Горностаї А. В.</i>	КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЙ ОСОБИ ПРИ ПЕРЕВИЩЕННІ ЗАХОДІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ЗАТРИМАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ	301
<i>Антипов В. В.</i>	ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	304
<i>Кудрявцев Г. В.</i>	ЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	307
<i>Новікова К. А.</i>	ДЕЯКІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО ВПЛИВУ, АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПОЗБАВЛЕННЮ ВОЛІ, В СВІТЛІ ДОСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ 2015 РОКУ	312
<i>Михайліченко Т. О.</i>	ПИТАННЯ ПЕРЕЛІКУ ЗЛОЧИНІВ, ЗА ВЧИНЕННЯ ЯКИХ МОЖЛИВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	314
<i>Шпіляревич В. В.</i>	ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ, ЩО МОЖУТЬ (ПОВИННІ) БУТИ ЗАСТОСОВАНІ ВИКЛЮЧНО ДО НЕПОВНОЛІТНІХ	319
<i>Лемішко Ю. Ю.</i>	ВРАХУВАННЯ ОБТЯЖУЮЧИХ ОБСТАВИН, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У ст. 67 КК УКРАЇНИ, ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК (ДО ПРОЕКТУ ЗМІН У КК)	323
<i>Рубащенко М. А.</i>	КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЗА ЧИННИМ КК УКРАЇНИ	328
<i>Підгородинський В. М.</i>	КРИМІНАЛІЗАЦІЯ НАКЛЕПУ ЗА РІЗНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРАВОРОЗУМІННЯ	331
<i>Павленко Т. А.</i>	ДО ПИТАННЯ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВБИВСТВО З МОТИВІВ СПІВЧУТТЯ	336
<i>Гальцова В. В.</i>	ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СІМ'Ї, ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ НЕПОВНОЛІТНІХ У СИСТЕМІ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КК УКРАЇНИ	339